Lösnummer 15 öre.

11 ÅRG. N:r 35

TIDEVARVET

16 SEPT. 1933

Skattebetalarnas gåvor

Med artikeln

En fågel i handen klockan 8

ger SVEN STÅL en presentation av skådespelarna i den första riksteaterturnén som har en komedi av John Drinkwater på programmet.

Fru **Viola W. Markelius** börjar i detta nr. en serie reseskildringar från

Ryssland just nu.

I sin andra och sista artikel om

Barnförsörjningen

avslutar fru **Alva Myrdal** sina jämförelser mellan **barnförsäkring och social barnavård.**

Svenska kläder.

Intressant mannekänguppvisning vid Ulriksdal.

Vad har hänt?

REGERINGEN FORTSÄTTER sina överläggningar med parterna i byggnadskonflikten, följd av hela landets spända intresse. Om framgången av ingripandet vet man ännu intet, men förlikningskommissionens återuppfagande av medlingen har uppskjutits från den 14 sept. då ett sammanträde var utsatt, till den 19 sept.

SÄMRE HAR DET GATT med förlikningsförsöken i Göteborgs hyresstrid. Ännu i lördags utsändes hoppfulla meddelanden från sammanträdet mellan parterna, där man enats om att blockaderna skulle hävas och nyuthyrning äga rum, men därefter strandade överenskommelsen på vissa oenigheter om vilka blockader, *som trots allt skulle få undantagas*. Medlingen är för tillfället avbruten, och vräkning av ett tusental hyresgäster förberedes. Man får dock hoppas att det ännu måtte kunna finnas en väg att bringa denna orimliga strid ur världen, en tvist som till yttermera visso stod inför sin omedelbara lösning.

LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE har antagit Internationalens paroll om bojkott mot tyska varor. Ett nytt bevis på den ekonomiska bojkottens betydelse i vår tids andliga och politiska uppgörelser. Att det innebär en de andliga krafternas kapitulation förefaller uppenbart, därtill en åtgärd som — om den kan genomföras effektivt — måste få högst komplicerade verkningar. Männe icke den isolering från den övriga världen, som Tyskland mest av allt tycks eftersträva, bör lämnas åt landet självt att genomföra, och icke ytterligare skärpas genom åtgärder utifrån, vilka snart komma att likna ett krigstillstånd. *En* viktig synpunkt, nämligen risken för de oskyldiga, framhålles i bojkott-artikeln på annat ställe i dagens nummer. Saken har flera sidor. I varje fall lär de enskilda människorna inte längre komma ifrån att personligen ta ståndpunkt till den principiella frågan om den ekonomiska bojkottens berättigande som politisk faktor i den mänskliga och mellanfolkliga samlevnaden.

ÄVEN FRÅN JUDARNA har proklamerats moralisk och ekonomisk bojkott mot Tyskland. Judiska världskongressens exekutivkommitté har vid sin konferens i Genève helt nyligen antagit en resolution i detta syfte. Den framhåller att judarna intagit denna sin ståndpunkt endast efter långt betänkande, men att konferensen väntar, att det judiska folket ställer sig oböjligt i detta legitima försvar mot Hitlers krig.

Vid konferensen överlades vidare om utvägar att rädda de judiska barnen i Tyskland undan andlig och lekamlig nöd. Man har redan försökt att få skicka ut judebarn med utlänningar, som passera Tyskland, eller att om möjligt få dem upptagna i främmande länder som fosterbarn. Största intresset väckte ett förslag om att få till stånd en barnkoloni i Palestina, och att sedan samla pengar från alla länder till dess bistånd. Var och en kan där få sitt judebarn att betala för.

HERRSKAPET LINDBERGH TYCKS TRIVAS bra i Sverige, där de stannat ännu någon tid, mest kanske för överstens överläggningar i flygaffärer med våra egna flygsakkunniga. Besöket i hemlandet Skåne blev emellertid kort och medförde inte några närmanden till den gamla släkten. Men så började släktingarna också tala om de lån, som Lindberghs farfar fått av deras egen farfar och inför sådana spekulationer kan det väl inte vara något nöje att återvända till fädernebygden.

KONSTHISTORIKERKONGRESSEN HAR AVSLUTATS i Stockholm och dess deltagare ha spritt sig till andra delar av landet eller rest hem. I den övriga glansen på denna sällsynt stätliga kongress lade man särskilt märke till ett ovanligt stort antal framstående och hedrade kvinnliga deltagare.

UNIFORMSFÖRBUDET BÖRJAR BLI BESVÄRLIGT i sina konsekvenser. Nu har polisen ingripit mot blågula armbindlar vid ett högerungdomsmöte och en storm av indignation har brutit ut över detta »attentat mot den svenska flaggans frihet». Ja, det måste ju kännas mycket tråkigt. Men i längden går det icke att uppehålla bluffen att konservatismen ensam är opolitisk och neutral, och därför får frikort överallt. Uniformsförbudet är nog inte särskilt lyckat, fast det väl kan vara bra ibland. Och svenska flaggan är all heder värd. Men det hindrar inte att det får vara mätta på de förvrängningar och överdrifter som de s. k. nationella göra sig skyldiga till, när de slåss för *sina* metoder som de enda, vilka kunna lända den svenska flaggan till heder.

VID DE NYSS AVSLUTADE LANDSTINGSVALEN gick bondeförbundare och socialdemokrater i Jönköping under den gemensamma partibeteckningen Arbetarpartiet. Stor uppståndelse och avståndstagande i motståndarnas press. Men när det var fråga om borgerlig samling tog man inte vid sig så mycket över hitet blandade färger.

Veckovakten

Är samhället äktenskapets fiende?

Med det intresse för det sociala livets aktuella problem, vilket är utmärkande för den manstarka och aktiva sammanslutningen *Yrkeskvinnors Klubb*, hade denna på sitt första diskussionsmöte för hösten satt upp ämnet: *Samhället och ogifta makar.*

Diskussionen gav en mycket samlad och mycket omisskännlig bild av de många orsaker, som samfällt bidra till att unga människor i allt större utsträckning ingå sexuella förbindelser *utan* att underkasta sig det lagliga äktenskapets former. Att detta gäller även förbindelser av trofast och ansvarsbetonad karaktär, avsedda att vara vad man i egentlig mening menar med stadigvarande, gör saken så mycket mera allvarlig.

De ur många synpunkter rent drastiska beskattningsförhållandena klargjordes av advokat *Märta Björnbom* i hennes inledningsföredrag. Advokat Björnboms exempel om det gifta och det ogifta paret, där skatteavdragen for det senare med ett par tusen kronor översteg det förras, var tillräckligt avskräckande. Det *nya* angrepp, som samhället tillåter sig rikta mot äktenskapet är ju dock icke beskattningen utan de gifta kvinnornas avskedande i stor utsträckning från avlönade anställningar. Vilken betydelse detta har för äktenskapsfrekvensen framgick både av fru *Brita Juhlin-Dannfelts* inledningsanförande och av flera med henne instämmande sakkunniga i diskussionen.

Att verkningarna av dessa ingrepp från samhällets sida mot den enda form av äktenskap som det själv godkänner måste ha de mest olyckliga följder inte minst ur mänsklig synpunkt är ju självfallet, och ur det kaos, det osäkerhets- och likgiltighetstillstånd som skapas, uppstå allehanda olyckliga följdföreteelser. Så framhöll t. ex. d:r *Alma Sundquist* ur sin erfarenhet som läkare bl. a. hur de fria förbindelserna bidra till ökningen av fosterfördrivningsfrekvensen. Märk väl, att utgångspunkten hela tiden var icke de slarviga, men ansvarsfulla och relativt »fasta» sexuella förbindelserna.

Den uppfattning, som Tidevarvet vid olika tillfällen har framhållit, att den nuvarande tendensen innebär en stor fara icke bara för kvinnorna, utan även och kanske mest för *faderskapets* rättigheter, framfördes inledningsvis av redaktör *Carin Hermelin*, som också påpekade det betydelsefulla uti att även de icke på vanligt sätt legaliserade förbindelserna komma in under någon form av samhälleligt erkännande. Denna fordran underströks och belystes ytterligare av advokat *Eva Andén*, vars för sju år sedan framlagda förslag till s. k. Blå-boks-äktenskap, nu blivit ytterligare utbyggt, fördjupat och — av be-

(Forts. å sid. 4.)

Jan-Erik Holm:

Vem drabbar bojkotten?

Allsomoftast finner man i Völkischer Beobachter en notis av följande innehåll: på den och den platsen har en nationalsocialist anfallits eller en nationalsocialistisk symbol skändats; gärningsmännen, som »tvivelsutan var kommunister», har tyvärr inte kunnat gripas, men i stället straffas deras meningsfränder i koncentrationslägren med indragning av middagsmålet i så och så många dagar. Det är således en vanlig metod i Tredje Riket: om en person undgår nazisternas hämnd, så utkräver de helt enkelt hämnden på dennes oskyldiga bröder, som de har i gott och säkert förvar.

Ungefär på samma vis kommer säkerligen de bruna herrarna att reagera på den bojkottaktion mot tyska varor, som nu igångsatts i Sverige.

De köpstrejkande svenska arbetarna kan ju Hitlerregeringen inte göra mycket åt (utom kanske motåtgärder av liknande art) — men koncentrationslägrens invånare och de egna arbetarna, dem kommer man åt. De, och allra först de, blir

(Forts. å sid. 3).

"Man har förgripit sig på kvinnorna!"

Fru Ellen Hagen med sin son.

När fru *Ellen Hagen* den 15 september fyller sina 60 år skulle hon, om hon ville, samtidigt kunna fira ett trettio-årsjubileum — därtill med några års påbröd — som aktiv arbetare i kvinnosakens tjänst. Med en sällsynt trofasthet har hon hållit sin linje och under alla år av framsteg eller motgångar fortsatt att ägna de frisinnade idéerna sina krafter — varvid hon alltid sett arbetet för kvinnans frigörande och betroende med fullt medborgerligt ansvar som en viktig förutsättning för dessa frisinnade idéers förverkligande.

Inför den starka reaktion mot kvinnornas medborgerliga fullmyndighet, vilken just nu gör sig gällande i de flesta länder och som har fått sin skarpaste tillspetsning i Tyskland, är det inte underligt om fru Hagen på vår vördsamma anhållan om en födelsedagsintervju, svarar: Kära ni, tycker ni verkligen en sådan här dag är något att fira? Jag tycker den ligger precis mitt i livet och att man måste ha ett helt livs arbete framför sig ännu.

Men Tidevarvet ber att få ägna dagen sin uppmärksamhet och är övertygad om att många av Tidevarvets läsare, för vilka fru Hagen är väl känd, vilja instämma i vår lyckönskan.

*

För den som har hållit över 2,000 föredrag — säkert inte beräknat i överkant — som har berest Sveriges land i alla dess avlägsnaste delar under otaliga föredragsresor och som har stått ansikte mot ansikte med svensk mötespublik av de mest olika nyanser, måste det vara en rörande tanke att påminna sig sitt första offentliga framträdande för den sak man gjort till sin.

Det var 1902 i Uppsala, som fru Hagen i egenskap av ännu icke trettioårig, nyinflyttad ung fru hoppade — som hon uttrycker sig — på huvudet in i rösträttsrörelsen och med ett föredrag lyckades få ganska många intresserade med sig. Efter en del övertalning fick den unga fran därefter Ann-Margret Holmgren — enkom upprest från Stockholm till den

(Forts. å sid. 4.)

Hagar Olsson:

Man är tiden i hälarna.

Det synes vara den tyska litteraturens öde att bara genomleva »övergångstider». När den politiskt radikala expressionismen på 20-talet stod i sitt flor i Tyskland, slukade vi med begärlighet alla de profetiska förkunnelser den lyckliggjorde världen med. »Zeitwende» var då ett stående uttryck i alla programförklaringar. Man var på det klara med att en gången tid gick i graven och en ny föddes och man var inte sen att med pukor och trumpeter hälsa den nya eran. Nu ha de stjärnor som då steg upp på firmamentet dalat och nya namn trängas om platsen på den stormiga parnassen. Åter förkunnas samma hemlighetsfulla »Zeitwende», åter hälsar man med pukor och trumpeter den nya eran. Det är bara den skillnaden att där det för tio och femton år sedan hette »vi människor av en övergångstid», där heter det nu »vi tyskar» etc.

Det finns inga människor mera i Tyskland, det finns bara tyskar. Människa är ett föråldrat begrepp. Mänsklighetsera är slut.

Det är inte bara människan som är föråldrad. Anden, tanken, kulturen äro också ur räkningen. Jag läste häromdagen den i alla avseenden solida och aktningsvärda tidskriften *Die Literatur*, augustinumret för i år, trettiofemte årgången. Det var då jag riktigt fick upp ögonen för hur totalt försvunna de allmängiltiga begreppen äro ur tyskt språkbruk — det hänvisas aldrig till en människa, alltid till »en tysk människa», till »tysk tanke», »unga tyska människors idealism» o. s. v. Den nya litteraturens uppgift visar sig vara att förhjälpa de tyska människorna »till förnimmelse av deras sanna tyska väsen» och kritikens att verkställa »upptäckandet av Tyskland i dikten».

När nu det sanna tyska väsendet blivit kulturpolitikens mål, kan det inte förvåna att tidskriften själv ställer upp frågan: »Vad är nu alltså tyskt och vad är det icke?» En ganska knepig fråga, onekligen. Men artikelförfattaren drar sig på verkligt storslaget nytyskt vis ur dilemmat. Gäller det franskt eller italienskt väsen, säger han, kan man någorlunda besvara en dylik fråga. »De själsrymder som öppna sig vid ett försök att definiera det tyska äro däremot omätliga». Helt enkelt. Den tyska anden innefattar alla tänkbara avgrunder och höjder, det är lönlöst att där försöka definiera, precisera, intellektuellt klarlägga. Man förstår att det är fråga om en gudom.

Ett fördjupat studium av ifrågavarande tidskriftsnummer ger även den icke invigda en viss föreställning om denna gudoms art. Det är något dionysiskt, något or-

(Forts. å sid. 4.)

Läckert och hälsosamt
är smörgåsbrödet
UPLANDSKUBBEN
I hygienisk förpackning hos Eder handlande.
Undvik efterapningar!
Begär uttryckligen Uplandskubben!

TIDEVARVET

Radikal politisk veckotidning.

REDAKTOR: *Carin Hermelin.*
ANSVARIG UTGIVARE: *Ada Nilsson.*

Utkommer varje helgfri lördag.
Triewaldsgränd 2, 3 tr., Stockholm. Tel. 20 48 42.

ADVOKATER
Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh.: *Eva Andén.*
Norrlandsgatan 18.
Tel. 75 75, 75 76
STOCKHOLM
Specialitet: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag. Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
KUNGSGATAN 6, STOCKHOLM
Tel. Växel: N. 333 15.

Stockholms Yngre Tandläkares Förening.

Kvinnliga tandläkares klinik.
Ad. Fredr. Kyrkog. 1 (v. Sveavägen)
Leg. tandläkarna Astrid Gyllencreutz, Ingrid Huss, Ruth Öhrling.
Tid pr tel. 20 03 73. Särskild mottagning för barn (tandl. Huss.)
Mån d., onsd., fred. 3.30—6.

Klockarebolagets
(f. d. Wissnells, etabl. 1818)
Begravningsbyrå & likkistfabrik
Fabrik och utställning:
Skepparegatan 39
Telefoner: 67 34 36 • 61 20 98
Efter affärstid: Enskede 29 30
Filialer: Agnegatan 40. 53 35 28
Sct Paulsgatan 15. 40 30 87
Ombud för Sv. Eldbegängelseföreningen

Alma Axelssons
FÖRLOSSNINGSHEM
LINNÉGATAN 19
Mottager inackord. även för längre tid.
Tryggt och ogen., vårrek.
Tel. 778 24.

Bagarstugan
HORNSGATAN 37 • Tel. Söd. 70 00
FOLKUNGAGATAN 65 „ „ 73 37
GOTGATAN 52 „ „ 333 90

Lucks kaffe special

Restaurang
Port Arthur
Blekingegatan 40
(Hörnet av Götgatan)
Bra matställe

Den 16 Sept. 1933.

Skattebetalarnas gåvor.

Regeringen har nu utanordnat 3,4 miljoner av kristidshjälpen för arbetslöshetens bekämpande för s. k. stimulerande av bostadsproduktion och bostadsförbättring. Anslagen fördelas på hushållningssällskapens egnahemsnämnder och skola utgå dels som nybyggnadslån, dels som förbättringsbidrag. Det skall komma landsbygden till godo. Nybyggnadslån löpa med 4 % ränta, fordra säkerhet och amorteras på 20 år. Lånen få ej överstiga 70 % av kostnaderna över huvud taget. Förbättringsbidragen äro räntefria, kräva ej säkerhet, skola i regel utgå med ej mer än 50 % av kostnaden och högst 1,000 kr. De anses betalade, när arbetet är utfört.

Detta är kanske vid första ögonkastet en form av bidrag, som medlemmar av alla partier kunna tycka om. Jordbrukarna bli hjälpta, arbetarna få bättre bostäder och arbete beredes. *Men — vad tycks hörom?* Den frågan riktar sig inte bara till skattebetalarna, utan till den allmänna opinionen, om den skulle vilja intressera sig något för saken. Med allt erkännande av, att bostadsfrågan är en av de viktigaste sociala frågor, som finnes, så måste man säga, att dessa bidrag höra till de mest orättvisa och mest obetänkta, som lämnats. Det omdömet gäller »förbättringsbidraget — ej nybyggnadslånet, det liknar de flesta andra av liknande art.

Att få ett lån, som anses betalat, när kostnaden är gjord, det är något, man aldrig förr hört talas om! Och vem får hjälpen? Är det fattiga arbetare, som ha dåliga bostäder? *Nej.* Ty hälsovårdsnämnden är skyldig att övervaka bostadsförhållandena. Blir det arbete åt arbetslösa? *Nej.* I varje fall obetydligt, ty man använder givetvis sin förutvarande arbetskraft i största utsträckning. Alltid finns det några, som äro kunniga med sådant. Det står också föreskrivet i formuläret att det skall göras billigt. Är det mindre jordbrukare? *Nej.* Sökanden skall »vara i behov av ekonomiskt bistånd». Och vem är icke i behov av ekonomiskt bistånd. De största gårdarna kanske allra mest. De, som ha spekulerat i Kreuger och förlorat och intecknat upp över öronen. Det är dessa, som ska hjälpas! De ska hjälpas att få saluvärdet på sin gård förbättrat, när de kanske inom kort stå på huvudet. Men de, som sköta sig och hålla sina gårdar i stånd, få ingenting. För övrigt — var går gränsen? Den jordbrukare, som inte har råd till en stor gård, kunde möjligen nöjt sig med en mindre. Skall han ha bidrag för den skull? Men i detta landet är det ju så, att skötsamhet skall med plikt beläggas och bestraffas, och bristande ansvarskänsla skall underhållas och uppmuntras.

Till sist blir det kanske ändå med detta, som med spannmålsregleringen, där man talar om att lägga särskild skatt på de jordbrukare, som genom spannmålsregleringens förvållande kommit att öka sin veteodling. De skola först böta för att de odla vete och sedan erhålla de högre priser, som staten garanterat för att hjälpa jordbruket. Så måste det väl också i all rimlighets namn även bli med förbättringsbidragen. Bostadsägarna ska väl med tiden komma att först få böta för sina dåliga bostäder och sedan få betalt för att de reparera. Annars blir det för dyrbart. — Eller också får hela spektaklet upphöra.

Alva Myrdal:

Barnförsörjningen.

II.

Hittills har vi alltså klarat ut den »politiska» räckvidden av de olika förslagen till utjämning av barnförsörjningskostnaderna, som vi närmast diskuterat i anslutning till fru M. Bonnevies propaganda för barnetrygd, »barnförsäkring». En annan djupgående skillnad gäller »kvinnosaksintressena», och då går gränslinjen mellan de förslag, som föreslår utbetalande av kontantbidrag och det sista, som förordar ett utvidgande av samhällets barnavårdande verksamhet. Hur man än resonerar på den punkten kan man aldrig komma ifrån att de mödrar, som får kontanta barnbidrag, får en anledning mindre att söka sig arbete utom hemmet. Barnförsäkringen bidrar så till att hålla kvinnan kvar inom hemmet — det är dock odisputabelt. (Det är visserligen sant, att detta liksom alla de andra förslagen, då de inte innebär någon »hustrulön», skulle genom lönesänkningen vidmakthålla och eventuellt förstärka det ekonomiska motivet för just de barnlösa hustrurna att söka sig förvärvsarbete. Ty ingen kategori blir så hårt drabbad av utjämningen som de barnlösa hustruförsörjarna: de måste ju vidkännas avdrag liksom ungkarlarna. Men denna grupp kvinnor söker sig ändå alltmer ut på arbetsmarknaden.)

Kvinnoarbetets frigörande.

När miss Rathbone vänder sig emot ett utvidgande av den sociala barnavården och talar för ett statligt system av kontanta barnbidrag, är det också just emedan hon ser ett ont i att mödrarna söker arbete utom hemmet. Hon inser, att i och med barntillägget finge mödrarna ett ekonomiskt vederlag för sitt arbete i hemmet. Samma argument följer fru Wigforss. (Fru W. har i själva verket i sin bok »Arbetsinkomst och familjeförsörjning» givit en klar och innehållsrik framställning av ej blott denna utan flertalet hithörande frågor.)

Husmodersföreningarnas strävan att höja det husliga arbetet skulle alltså löpa väl tillsammans med denna reformlinje: kontanta barntillägg. De borde emellertid då helst välja ett statligt system (förslag 3), eftersom detta omfattar landets alla mödrar och ej »barnetrygden», som endast gäller de löneanställda familjeförsörjarna. Ser vi däremot den framtida utvecklingen av kvinnoarbetet som mer frigjort från »den naturliga uppgiften» att vara hushållerska, måste vi nog akta oss att propagera ett system som direkt konserverar denna bundenhet. Och att i vår tid, då det husliga arbetet mister i produktivitet och barnens antal minskar, ansträngs sig för att ge kvinnan betalning för det arbete i hemmet, som allt mindre behöver ta henne i anspråk, synes åtminstone mig en smula förlegat. Nu vet jag, att fru Bonnevie i motsats till miss Rathbone har samma inställning som jag till frågan om kvinnoarbetet, och därför förvånar det mig, att hon inte mer beaktat just den konsekvensen av sitt förslag.

Ville vi skåda litet längre fram i en av oss idealskapad framtid, kunde man också säga, att ett par »dubbelförtjänande» föräldrar, med stöd av moderskapshjälp och en mer socialt ordnad vård för barnen, inte behöver barnbidraget. Men alla dylika idealjämförelser mellan de olika alternativen är egentligen falska. Så också den arbetare med 7 barn, till vilken fru B. ställer frågan: »Hvad monn er best, enten å slippe ethvert avdrag for skatt eller å få et tillegg til lønnen, beregnet til barna, på over 100 %?» Om frågan hade ställts riktigare, nämligen det ena alternativets skatteavdrag jämte hyresrabatt, fri skolgång, lekstugevistelse (innebärande fritid för modern), något mål om dagen för varje barn, läkarvård etc. mot det andra alternativets 100-procentiga lönetillägg, skulle svaret kanske inte vara lika tvärsäkert. (Allt beror ju på hur högt man ställer bidraget i ena eller andra fallet — det är därför jag kallar jämförelserna falska.) Och även om »han» hellre toge kontantbidraget, är det då säkert att det komme barnen till bästa så?[1])

De olika förslagens verkan för mödrarna kan kortast sammanfattas så att intet av dem direkt bidrar till att höja kvinnoarbetets lön på marknaden i förhållande till manslönen, att alla gör det ekonomiskt lättare för mödrarna men att endast det sista dessutom tar sikte på att ge mödrarna mera egen tid, d. v. s. frihet att disponera sitt liv på egen hand.

Kostnaderna.

Och de olika förslagens kostnader? De avser ju alla olika former av beskattning och innebär därför i och för sig endast en utjämning av kostnader, ej kostnadsökningar (mer än vad administrationen kostar). »Barnförsäkringen» är en beskattning av vissa löntagare för utdelning bland vissa andra; de övriga systemen utsträcker beskattningen och utjämningen till även andra än löntagare. Emellertid ter sig förslag 3), d. v. s. ett statligt system av kontanta barnbidrag i realiteten ganska avskräckande, emedan det skulle betyda att en finansminister plötsligt skulle våga belasta budgeten med miljonanslag. Man har räknat ut i England att ganska hyggliga barnbidrag skulle dra 3¾ % av nationalinkomsten. Därmed skulle visserligen 26 % av befolkningen, d. v. s. barnen, försörjas. Om alla barn under 15 år i Sverige skulle få 5 kr. i veckan, skulle det årligen gå löst på något som 400 milj. kr. Summans höjd förskräcker, även om, som ständigt behöver framhållas, det egentligen endast skulle gälla en överflyttning av kostnader.

Alla förslagens kostnader blir till sin totala höjd beroende av den kvalitet på vård man vill kosta på barnen, dock med den fördelen för det sista förslaget (samhällets övertagande av en del barnavårdande funktioner), att det tar direkt sikte på denna vårds kvalitet, medan man i de andra fallen får nöja sig med antagandet att vården blir bättre när familjens ekonomiska villkor blir bättre. — Om det sista förslaget gäller speciellt, att det kan utbyggas successivt i mån av råd och lägenhet och på grundval av vunna erfarenheter.

Hur påverkas nativiteten?

Reformernas inverkan på nativiteten får, som även fru Bonnevie nu senast så riktigt framhållit, inte överdrivas. Huvudsyftet är att ta bättre vård om de barn vi får. Skulle en politisk vilja göra sig gällande att öka nativiteten, kan detta möjligen förverkligas genom att höja bidragen så väsentligt, att ekonomiska motiv för att ha barn skapas. Och vice versa, om så vore det po-

[1]) De franska siffrorna är inte utan vidare lämpliga för skandinavisk propaganda. Om en barnförsäkringspremie på 3 % ger en arbetare med 7 barn 100 % lönetillägg, så beror det dels på hur låg lön han har men även kanske därpå att i Frankrike de senare barnen få större och större tillägg. Detta är ändamålsenligt i ett land, där man politiskt är inställd att uppmuntra folkökningen. Vi vore säkert icke benägna att särskilt premiera de stora barnkullarna. — Det skulle också vara roligt att veta, hur så stora tillägg är möjliga utan att även försörjare med ett och kanske två barn realiter få vidkännas *avdrag* i stället för tillägg. Det blir beroende på antalet barn i förhållande till antalet familjeförsörjare. En engelsk statistik uppvisar 1,150 barn på 1,000 arbetare. Det är då lätt att räkna ut att familjer med ett barn får minskad lön i stället för ökad. Alla dessa förhållanden måste noga redas ut, innan man gör propaganda. I Sverige ställer sig dessa relationer mycket olika inom olika yrken (statarna t. ex. över 2 barn pr yrkesutövare, textilindustrien med sina 75 % kvinnor endast ½ barn).

Stockholm — Riga — Wien.

Sedan också genomgående post kan räka ut för den tyska brevcensuren, har det från svenskt håll föreslagits att den polska korridoren skall användas som postväg för våra förbindelser med Österuropa. Man har tänkt sig direkt båtförbindelse t. ex. Karlskrona—Gdynia, en väg som ju också med fördel kunde utnyttjas av resande till Österuropa, som icke vilja resa genom Tyskland. För att göra postgången snabbare och alltså ännu effektivare ha därpå några affärsintresserade genom N. D. A. föreslagit *flygförbindelse* Stockholm—Konstantinopel över Riga, varvid man påpekar, att det endast är sträckan Visby—Riga, som fattas, för att denna förbindelseled skall bli fullständig.

Det förefaller heller inte omöjligt att en sådan flygförbindelse skall komma till stånd, kanske redan till nästa sommar.

Medan man väntar på vad Aerotransport och de polska flygmyndigheterna skall kunna träffa för överenskommelse i denna sak, finns redan nu den möjligheten för resande till Österuropa att ta båt från Stockholm till Riga och sålunda vid resor öster och söderut undgå Tyskland som genomfartsland. Över denna tur har Tidevarvet från en av sina läsare, som ofta reser mellan kontinenten och Sverige, fått mottaga följande tillfredsställande beskrivning.

»Resan på *Odin* var rena rekreationen på precis 25 timmar», heter det i brevet. »I regel far man ju kl. 10 på f. m. från Stockholm och är nästa morgon i Riga. (Obs.! Det går mycket bra fara II klass = 35 kr.) Man bör inte köpa biljett vidare förrän i Riga. Om man vill fortsätta direkt går tåget kl. 3,10 e. m. från Riga. Kl. ½ 9 är man vid gränsen till Polen, Zemgali, där man byter tåg, det andra tåget är redan framkört och står på spåret bredvid, så det är bara att gå över till sovvagnen. God tid. Tull och passvisering försiggår i kupén. Vid inkomsten till Lettland måste man uppge sina pengar för att kunna få föra ut dem ur landet — som man ju måste göra överallt på kontinenten numera.

Så lägger man sig i sovvagnen vid niotiden och vaknar i Warschau kl. 6,30 nästa morgon. Också där går man bara över till ett annat tåg och sedan sitter man i samma kupé, tills man stiger ut i Wien kl. 8,30 på kvällen. Utmärkt restaurantvagn genom Polen. På allt vis kan jag rekommendera vägen», slutar brevskrivaren. »Den är både roligare och billigare och lika bekväm.»

Vegetariska livsmedel
Vid behov av vegetariska varor bedes Ni med förtroende hänvända Eder till oss. Vi föra allt i branschen och kunna på grund av vår stora och snabba omsättning alltid garantera Eder färska varor.
J. F. BROMS & SON
Norrlandsgatan 15, Stockholm. Tel. 10 34 52, 20 50 99.

Svenska kläder.

Vid Ulriksdalskapplöpningarna i söndags förekom en modeparad av ett visst allmänt intresse. För första gången i Sverige hade vår konfektionsindustri trätt fram för att med en mannekänguppvisning av väldiga mått visa hur mycket den kan. Medan man med begreppet mannekänguppvisning gärna brukar förbinda föreställningen om den oåtkomliga och överdrivna lyx, som har intresse egentligen bara för modets experter och ett fåtal rika privatpersoner, fick man nu se en klädparad, som i stället var en den stora allmänhetens angelägenhet. Ty de sjuttio mannekänger, som här visade upp modeskapelser från tre storskrädderier — det fanns också en grupp manliga mannekänger — samt de största svenska konfektionsfirmorna, bar inte bara kläder, passande för de exklusiva. Nej, här kom man ända ner till ylleklädningar, kappor och vardagsdräkter i sådana lägen, där de blir nödvändighetsvara också för den vanliga yrkesarbetande kvinnan.

Kläduppvisningen berörde endast svensk klädtillverkning. T. o. m. materialet var till allra största delen svenskt, och det var ett nöje att se de många vackra, säkra och praktiska saker, som de företrädda firmorna sänt. Sedan må det ju vara vars och ens ensak att här och där undra en smula över det nya ärmmodets välsignelse, med vidlyftigheter ungefär av 1910 års snitt — efter vad signaturens barndomsminnen ger vid handen — men samtidigt må det påpekas att det ingalunda var extravaganserna som dominerade.

Det var nog inte för inte som mannekänguppvisningarna på denna *Svensk Klädkulturs Stora Dag* stod under ledning av fru *Else Kleen*. Det finns väl inte någon som kan sätta in en sådan sak i sitt teoretiskt upplysande, uppfostrande sammanhang så som hon. Hela anordningen präglades av den oerhört säkra uppfattning med vilken fru Kleen sedan länge varit en de svenska kvinnornas vägvisare i konsten att välja kläder, så att skönhet förenas med förnuft och den dyrbara egenskap som heter stilkänsla blir enkelt och självfallet tillgodosedd.

Intresset för uppvisningen förhöjdes ytterligare genom en broschyr som tillhandahölls om den svenska modeparaden. Redaktion och text: *Gwen*. Här fick man veta, vad man troligen inte visste förut, nämligen vilken oerhörd betydelse konfektionen har för landets klädkultur i vår tid, *inte* bara därför att konfektionen tillgodoser de stora massornas klädbehov, utan också därför att det i stor utsträckning är konfektionen som tillhandahåller »de 'modeller' som få passera för pariseroriginal, därför att de överensstämma med gällande parisermod».

Konfektionen blir därför i hög grad idealbildande och i dubbel måtto avgörande för smak och allmän standard. Gwens karakteristik i broschyren av de ledande svenska konfektionsfirmornas särdrag var rolig och intressant. Ett gemensamt omdöme må framhållas:

Den tillverkning, som visades som prov på svenska konfektionsfirmors förmåga, beror ytterst, påpekar Gwen, »av skickligheten hos de damer, vilka äro verkmästare inom våra konfektionsfabriker. Av alla de högt förtjänta och skickliga kvinnotyper, som professionellt arbeta inom modet, spörjs det om icke dessa dock äro de allra bästa. De äga förmåga till estetisk översikt liksom de ha ett orubbligt praktiskt förstånd, de låta icke förleda sig av alla modets irrbloss, och de bevara genom livets långa arbetsdag den friska och tacksamma glädje över klädkulturens skönhet, som är den livgivande, dynamiska kraften bakom alla moder».

Casan.

Sven Stål:

En fågel i handen klockan åtta.

Det strindbergska ovädret följde väderleksspåmännens vanliga route och svepte in över ett romanengelskt landskap, med antikverade åsikter, värdshus och dito bekvämligheter. Riksteaterns nästa turnéprogram har engelskt ursprung och rötter i forna tiders sedekomedier — »She stoops to conquer» och »The School for Scandals» med flera liknande komedier, ja, ända fram till våra tiders brittiska skämttidningar. Den anglosaxiska humorn av i dag är den samma som fyrades av i går och i förrgår — kedjan som binder ihop skämtlynnet går i en enda monoton linje — sak samma om man ser framåt eller bakåt i tiden.

John Drinkwaters »*En fågel i handen*» har en ovanligt lödig upptakt, första akten mer än lovande, typerna presenterades på ett originellt och levande vis, men akterna två och tre äro långsamma bläddringar i de senaste femtio årens skämttidningar. Situationerna äro lika naiva som i »Tre förälskade poliskonstaplar» och »En natt i Falkenberg». Men översättningen var strålande ledigt gjord, replikerna passade precis i munnen och man tvangs inte till att ideligen tänka på originallåten. Regien, Rune Carlsten, tillvaratog alla pjäsens intressen och gjorde ställvis den tunna komedien lödigare.

Herr Barcklind, den koleriske, godhjärtade men trångbröstade fadern hade in i de obetydligaste detaljer utformat sin studie. Man beklagade uppriktigt att detta arbete, det bästa skådespelaren presterat sedan han kommit till Dramaten, skulle vara hänvisat till en scenisk bagatell. Nu först tycks herr Barcklind glidit in i ensemblen — nu hör han dit. I stället för damerna Borlander och Dörum tilläts fröken Borgström gastera i en, för hennes facetterade talang, på alla vis ovärdig roll. Fortsätter förföljelserna mot Hilda Borgström? I en flickroll, idealisk genombrottsroll för en av teaterns många unga elevdamer, visade fru Molander sitt kunnande, sin fräscha apparition och naturliga replikföring. Har inte fru Molander snart vuxit ur ungflickskorna och kunde tänkas få brottas med lämpligare rollmaterial? Rent konstnärligt sett tycker jag att hon vore värd det. Det är som *kvinna* hon har sin charme, inte som flickunge.

Herrsidan var stark till att börja med, d. v. s. så länge författaren öste replikerna ur egen fatabur. Winge gled in i handlingen med en mystisk mjukhet som omstrålade hans första scener med en särskild charme, i de övriga akterna grep han till sin gamla vanliga hjälpgubbe, gnällig, ynklig och mässande, och framsagt på det maneret blev inte de mossbelupna glosorna roligare. Winnerstrand var inte helt i nivå med sitt allra bästa jag — men . . . det är något alldeles särskilt med Winnerstrands sceniska varande, man kan inte låta bli att älska honom. Han representerar kultur och förfining och en enfaldig hjärtevärme som alltid kommer i kontakt med publiken. Gösta Cederlund, nyengagerad för turnéen, visade sig som ett utmärkt nyförvärv — alla hans välkända meriter, den ypperliga diktionen och sceniska hemtamheten gjorde att han föreföll som fisken i vattnet. Låt oss behålla honom i Stockholm, han är mångsidig och hör till de ytterst få som dessutom vet att mannen bör komma med kläderna och inte tvärtom. En sällsynt merit på denna scen. Herr Florin, också ny, hann inte med att giva något direkt varaktigt intryck, men vad han gav var dock tillräckligt för att se att hans bortavaro ifrån Stockholm ingalunda skadat honom. Han har vuxit till sig och fått god lärdom — resultaten visa sig nog i sinom tid.

•

Vasateatern har också slagit sitt slag för hösten, första program Edna Ferbers *Middag klockan 8, »Dinner at eight»*, regisserad av Gösta Ekman själv. I stort sett ett mycket bra arbete, men tyvärr sett som diverse filmuppställningar, ett rått material framkört till kameran. Publiken får vara med om att själv se *var* saxen bort meja. Detta är ödesdigert för komedien, som spelats in med långa stycken i ultrarapidtakt. »Middag klockan 8» skall snurra som en väl smord karusell.

Oavsett ur vilken synvinkel man vill betrakta fru Zellman, som komedienne eller en all round artist, hon står dock i en särklass och är en av de få verkligt stora i Sverige. Hon har ett ansikte, en personlighet och själslig grace som endast de utvalda artisterna besitta. Hon får tyglumporna och rekvisitan att leva och agera med, hon sveper in hela scenutrymmet med en oemotståndlig vital charme och antingen rollmaterialet varit bra eller dåligt, ger hon en samlad bild av något upplevt och varmt. Hon översätter all slags dramatik till det enda rätta språket. Vid sidan om henne bli flertalet av våra aktriser bleka rollpratande små damer i sista modet. Tollie Zellman är nästan alltid likadant klädd till snittet och man svär ändå på att hon bär det sista skriket i klädväg. Eja att vi hade många till av hennes utsökta kvalitet.

Gull-Maj Norin är på väg, tack vare sin personlighet, att skaffa sig en ställning vid teatern, medan hon ännu kan så gott som ingenting av skådespelandets elementära kunnande. I stället för kunskaper har hon *liv* och hennes själfullt, säreget vackra huvud lämnar inte åskådarna någon frid. Man tvingas att i hennes anlete utläsa replikernas innebörd, och det är sak samma hur hon är skrudad. Får den unga artisten utveckla sig i ro och stillfärdigt anamma svenskan som ett vackert språk, utan tekniska choser, då blir hon ett rikt tillskott. Den teknik hon behöver kommer hon att arbeta sig till, lida sig till eller smila sig till. Schatteringarna täcka inga större fält, men de äro äkta och själv är hon ett »ansikte» man minns.

Fru Kolthoffs gästspel vid ekmansscenen är så tillvida glädjande, som hon får andas och spela i lugnare miljö och när hon med tiden får en roll som passar henne bättre än Mrs. Jordans gör i teaterns nuvarande program, tror jag att även hon kommer att betyda ett plus för Ekman. I Edna Ferbers pjäs hör hon inte hemma. Hjördis Pettersons kugghjulsdel i detta skådespel var i sin knapphet fullträff. Repliken kom snabbt, väl slipad och med en inre, elegant poäng. Bravo! Fru Tidblad gestaltade en vulgär, kallt beräknande uppkomlingsdam med gatan och gränderna i ett guldgrävarläger som bakgrund. Nervfullt och med en från satir gav hon ökad vidd till sin sceniska silhuett. Det var skickligt gjort

litiska målet. De olika förslagen förhålla sig härvidlag ungefär lika. I viss mån kanske dock allt kontantbetalande av barntilläggen lättare ger de ekonomiska motiven spelrum. Framför allt har det befarats att en del asociala föräldrar skulle lockas att sätta stora kullar barn i världen för att förtjäna på barnbidragen, utan att sedan ge dessa barn den avsedda vården. Jag vill inte fästa stor vikt vid sådana farhågor; vill bara framhålla, att vid ett förverkligande av det sista alternativet är de alldeles undanröjda.

Nu är det givetvis endast i klarhetens intresse de olika reformlinjerna skilts åt. I verkligheten kan och bör och måste man kombinera dem. Jag har inte heller velat beskylla fru Bonnevie för någon sådan ensidighet som att vilja frälsa barnen och kvinnorna genom universalmedlet barnförsäkring. Vi är ju tvärtom lyckligt — och ovanligt! — eniga i t. ex. kraven på en utvidgad samhällelig vård av barnen före skoläldern, och rädas inte ens för ordet kollektivisering. Enda skillnaden är att jag tror man på samma vägar, om man bara ställer framtidsmålet högt och gör kraven hörda, kan nå allt man vill.

Barnförsäkring kan gå an som ett provisorium.

Mången ser i »barnetrygden» något som vore lättare att hastigt genomföra och därför värt vår första möda. Skulle så vara, är det möjligt att vi bör ta den som ett provisorium. Även om jag riktat en del kritik emot barnförsäkringsformen, är det endast i jämförelse med andra reformförslag. Det får däremot inte råda något tvivel att den är bättre än det nuvarande tillståndet. Men då skulle den tas med den kalla beräkningen att fortast möjligt **göras överflödig**. Den skulle ej få stänga vägen för de reformer för samhället i stort, som dock är viktigare. Den måste tänkas som etapp i ett större program.

Nu har jag emellertid svårt att tro, att ens den begränsade barnförsäkringen är så lätt genomförd. Man brukar också framhålla, hur den förändringen bäst sker vid en allmän revidering av lönesystemet, samordnad med t. ex. minimilön och en hel del andra bestämmelser, som faktiskt skulle omskapa lönen från att vara en marknadslön till att helt bli en socialpolitisk företeelse. (Så t. ex. d:r Burns.) Men dithän ha vi mycket långt, och de flesta människor äro säkert mer inställda på att driva socialpolitiken över beskattningen som utjämningsmedel. Och jag tar nog icke mycket fel i en förmodan, att den fortsatta diskussionen i Sverige kommer att röra de bägge sista alternativens olika fördelar och nackdelar.

Den sociala barnavårdens möjligheter.

En fördel med just metoden att betala ut kontanta barntillägg sticker i ögonen: den är lätt att propagera. Den ter sig i så måtto även lätt att genomföra, som det bara skulle behövas några paragrafer i en lag för att sätta den i livet. Reformer via den sociala barnavården blir så mycket svårare, eftersom de förutsätter ingripanden på många olika punkter.

Även den sociala barnavården som reformlinje har emellertid vissa möjligheter att göra sig gällande i den socialpolitiska diskussionen. Vi måste då välja att propagera vissa första etapper: social bostadspolitik, folkskolans underbyggande med fria kindergarten och lekstugor, skolläkarinstitutionens utvidgande, uppfostringsrådgivning, utbildningsstipendier, centraliserade och därmed bättre skolformer för landsbygden med fria skolskjutsar etc. etc. Därjämte måste vi för de kostnader, som fortfarande betungar den enskilda familjen för barnens uppehälle, propagera större skattelättnader för familjeförsörjare. Så går vår väg över dagsreformer, om vilka åtminstone kvinnoväljarna borde kunna ena sig.

Här vore tusen ting att tillägga för att ge problemet dess rätta belysning och på ett allsidigt — och först därmed riktigt rättvist — sätt väga de olika förslagen mot varandra. Man skulle illustrera hur systemen verkar för olika familjetyper, för ett barn — många barn, ensamma mödrar — fadern-familjeförsörjare — bägge föräldrarna anställda, olika socialklasser (kontantbidraget har ofta föreslagits graderat, så att en utjämning egentligen skulle komma till stånd endast inom varje inkomstklass), för stad och land o. s. v. Men detta bleve ett helt kommittéarbete och vida mer än som kan uträttas med en tidningsartikel. Dess enda uppgift har varit att intressera framförallt kvinnorna för den konstruktiva uppgiften att skapa ett radikalt men ändå genomdiskuterat och kringsynt politiskt program för barnens väl.

Alva Myrdal.

Vem drabbar bojkotten?

(Forts. fr. sid. 1).

det, som får lida under dylika bojkotter. Fångarna kommer att få allt färre middagsmål, och allt flera av dem kommer att bli ihjälskjutna vid flyktförsök; och om arbetet på grund av bojkotter blir allt knappare, vilka kommer då att först bli vräkta, om inte just de ofrälsta arbetarna.

L. O:s syfte med bojkotten förefaller inte riktigt klart. Den skall pågå så länge Hitler är kvar vid makten, heter det endast. Tror man att Hitler till följd av utländsk påtryckning kommer att återlämna riket i socialdemokraternas händer? Eller räknar man med att dylika bojkotter skall stegra nöden i Tyskland till en sådan grad, att de förtvivlade massorna drivas till en blodig revolution? Det vore en katastrofpolitik av samma slag som kommunisternas och nazisternas — att medverka till och glädjas åt varje försämring av ett helt folks belägenhet, i hopp om att denna försämring ska främja de egna målen? Vi har svårt att tro att det är detta L. O. åsyftat. Men att tro sig medelst ekonomiska repressalier kunna förmå Hitler att frivilligt lämna arenan eller förvandla honom till en snäll demokrat, är väl ändå väl naivt. Om man genom bojkotter lyckas framkalla en förvandling hos Hitler, så vore det nog ingen förvandling, som skulle lända de tyska arbetarna till glädje.

Förresten är det inte så uteslutet, att Hitler kommer att känna en viss tillfredsställelse över dylika bojkotter: tack vare dem kan han få syndabockar för eventuella ekonomiska katastrofer — det blir den internationella marxismens och inte nationalsocialisternas skuld, om det går galet i Tredje Riket.

Både skyldiga och oskyldiga kommer att drabbas, medges det i uppropet till bojkottaktionen. Men när det gäller att kämpa för demokratin får man inte vara sentimental, heter det vidare.

Tredje Riket är ett fängelse. Inte bara koncentrationslägrens offer, utan miljoner tyska undersåtar, som inte hyllat sig till nazismen, är värnlösa fångar i sitt land. Är det verkligen sentimentalt, om man vägrar gå med på en aktion, vars praktiska följder — om den utsträckes till många länder — kan bli ett utsvältande av miljontals fängslade tyska bröder?

Det är inte hela sanningen, att bojkotten kommer att drabba både skyldiga och oskyldiga. Den kommer att i främsta rummet drabba de oskyldiga.

Jan-Erik Holm.

Miss ALISON NEILANS, London,
håller, på inbjudan av nedanstående föreningar, föredrag över ämnet
PRESENT DAY MORAL PROBLEMS
i Sv. Läkaresällsk:s lokal, 10 Kl. Ö. Kyrkog. fred. d. 15 sept., kl. 8 e. m.
De kvinnliga kårsammanslutningarnas centralråd.
Fredrika-Bremer-Förbundet. Svenska Kvinnors Medborgarförbund.
Svenska Kvinnors Nationalförbund. Svenska Open Door gruppen.
Vita Bandet. Yrkeskvinnors Klubb.
Bilj. à 50 öre i Sv. Dagbl:s depeschbyrå, 10 Birgerjarlsg., samt vid ingången.
Föredraget tolkas.

kooperativas lampa — ljusets fé ger ännu bättre ljus 25 watt 0:80

Giron:r 1544
Tidevarvet började 1933 sin elfte årgång.

TIDEVARVET

Lördagen den 16 Sept. 1933 — N:r 35

Prenumerera
på TIDEVARVET från 1 okt.
Pris kr. 1.75

Viola W. Markelius:

Ryssland just nu.

I. Människorna.

Den vanligaste frågan då man kommer tillbaka från Sovjet:
Vad är skillnaden mellan här och där?
Det svar man spontant ger:
Människorna.

Alla dessa människor, som man stöter på: soldaterna som postera under det röda plakatet då tåget sakta glider över gränsen, bondfolket som arbetar på fälten, ungdomarna som en och en droppa över Leningrads vida torg och öppna platser, de som hänga i soldiset över barriärerna till Nevans metallgränsande vattenyta. Eller massan som brådskar och trängs i det hetsigt kokande Moskva.

En ny ekonomisk och social struktur färgar alla det dagliga livets detaljer, lyser igenom i alla de ofullständiga, otillräckliga, tillfälliga enskildheter som främlingen sedan skall ordna och sammanfatta till en enhet: bilden av det nya.

Men det gamla och det nya är invävt, infiltat i varandra. »Rasens» — om man kan tala om en rysk ras — egenskaper och typiska reaktionssätt äro så intimt förbundna med den nya mentaliteten, att man har svårt att skilja mellan orsak och verkan, vilket som är resultatet av miljöpåverkan, påtvungen anpassning, efterrationalisering. Hur mycket av *svårigheterna* kunna skyllas på ryssarnas eventuellt negativa egenskaper, och hur mycket på det nya systemet? Hur stor del av *framgången*, genomdrivandet, entusiasmen bör tillskrivas den ena och den andra faktorn? Hur skulle det kommunistiska systemet te sig, genomfört i ett land med annat materiellt och tekniskt underlag? O. s. v. Allt detta är frågor, som man måste göra sig själv och som än så länge vänta på svar. Man får nöja sig med att skumma på ytan, att se, iakttaga, fråga, jämföra.

*

Leningrad är fortfarande en europeisk stad. I Moskva snuddar man vid Asien. Det är inte bara den tunga Kremlmuren, som skapar detta intryck, inte heller mängden av rikt och barbariskt ornamentöverlastade, smala kyrkor, tätt krönta med sammangyttrade guldflimrande kupoler. Det är människorna som ge staden dess ansikte, representanterna för de omkring 150 olika språk, som talas inom Sovjet-Unionens gränser, för de olika raser och nationaliteter som nu fått självstyrelse och som sända sina ombud till Moskva, som ha tillträde till universitet och utbildningsanstalter, alla dessa typer, som man ser i trafikvimlet bland bilar, bussar och spårvagnar: tibetaner med platta näsor, smala ansikten och tunt hakskägg, liksom klippta ur Sven Hedins reseskildringar, mongoler med breda plana ansikten, slanka smidiga kaukasier med fint skurna drag, mörka, högknäppta rockar, patronbälten och pälsmössor, folkslag som äro släkt med perser och afganer, folk från tundrorna i norr, från bergen, från stepperna och från sandökenarna i söder, usbeker, kirgiser, tatarer. Ryssland är inte det någorlunda enhetliga land man minns från skoltidens geografi. Ryssland rymmer större kontraster än mellan Lappland och Sicilien, än mellan Färöarna och ungerska pustan. En sjättedel av jordens yta, där en ny mentalitet håller på att arbeta sig fram.

Den nya mentaliteten, som svetsar samman alla, har övervunnit rasmotsättningarna. I sovjetmedvetandet existerar inte någon »högre» eller »lägre» ras, endast sådana som behöva upplysning och sådana som kunna upplysa. Man arbetar, studerar, producerar sida vid sida som kamrater i strävan för samma mål. Den som passar för en post får den, oberoende av rasen. En hel del av dessa folk, som före revolutionen pressades mellan två sköldar: tsarväldet och de infödda medeltidsdespotiska härskarna, ha överträffat förväntningarna i fråga om bildbarhet, receptivitet och självverksamhet.

Den nya mentaliteten yttrar sig också i något som slår en från första ögonblicket i Sovjet: den ytterliga enkelheten, för att inte säga tarvligheten i klädedräkten, en nivellering som inte uteslutande beror på varubrist, ekonomiska svårigheter eller sommarvärme. Man kan träffa chefen för en fabrik, en berömd skådespelare eller en succéförfattare, en av dem som hos oss ideligen skulle förekomma med fru, rashund och hobby i den illustrerade veckopressen. Det kan vara högsta chefen för en stor tidning eller en betydande politisk personlighet — men hos alla samma klasslöshet: öppen skjorta och svångrem eller den långa ryska blusen i linne eller bomull, den ryska bondens klassiska plagg. Eller, om det är en sovjetkvinna det gäller: en enkel kjol och blus, samma dräkt som den anspråkslösaste fabriksarbetersska bär hos oss, kanske bara ben i sommarvärmen, en basker över det kortklippta håret eller den konstlösa hårknuten. Ty man ser nästan aldrig den bland västerländska intellektuella kvinnor så vanliga maskulina posen. Kraftigt säker, kvinnligt mjuk eller kvinnligt myndig, sitter sovjetkvinnan vid sitt skrivbord eller sköter sina spakar. Den nya ryska kvinnan är fullt jämställd med mannen, hon arbetar och fyller sin uppgift, hon intar inte någon undantagsställning, varken förmänlig eller oförmänlig, hon är varken martyr eller hjältinna, om hon fullgör sina åtaganden inom ett riskabelt eller påfrestande s. k. manligt yrke. (Passar hon till det så är det bra, passar hon inte så får hon söka sig något annat!) Och hon behöver inte heller i klädsel och åthävor poängtera någon slags avkönad särtyp utöver den praktiska anpassning, som yrket kräver (uniform, arbetsbyxor etc.).

Man vet således aldrig på en teater, restaurant, i en spårvagn vem man har bredvid sig: en kroppsarbetare, en konstnär, en vetenskapsman eller en politisk ledare. Och denna klädedräktens nivellering är uttrycket för en lika uppskattning av *allt* värdefullt arbete, som vi i västerlandet inte känna motsvarighet till. Uppdelningen »fint» arbete och »mindre fint» arbete existerar inte längre liksom en »fin karl» inte längre är den som förtjänar mycket pengar. Trots att man verkligen kan förtjäna pengar i Sovjet. Uppfinnare, författare, konstnärer ha tantiem på sina arbeten och en läst författare går ut i upplagor på åtskilliga tiotals tusen exemplar — med inkomster i proportion. Inom Sovjets gränser kan han göra ungefär vad han vill med sina pengar: resa, köpa sig en bil, bo på hotell, samla konst. Bara inte sätta igång företag, där andra personers arbetskraft utnyttjas. Och inte heller föra ut pengarna eller växla in dem i utländsk valuta. Ty Sovjet behöver både sina pengar och sin arbetskraft inom landets gränser. Arbetet är den axel omkring vilken både samhällets och den enskildes liv kretsar.

Är samhället...

(Forts. fr. sid. 1.)

hovet pakallat genom utvecklingens egen gång.

Sammanfattningsvis kan om denna diskussion bland en representativt och mångsidigt sammansatt, till flera hundra personer uppgående kvinnoförsamling sägas, att den utmynnade i tre krav: Rättvisare beskattningsförhållanden för äkta makar. Kvinnornas obegränsade rätt till förvärvsarbete, även som gifta. Ett samhällets erkännande i någon form även av de stadigvarande, sexuella förbindelserna *utan* vigsel.

Det är möjligt att kvinnoopinionen håller på att vakna. Vad säga männen?

Man är tiden i hälarna.

(Forts. fr. sid. 1.)

giastiskt över det hela. »Es mutet an wie ein aus Bluttiefen dringender Erinnerungsblitz» — såsom en författare oöversättbart uttrycker det.

Särskilt upplysande är en av de centrala uppsatserna som behandlar Schiller som tragiker. Författaren gör gällande att det är det tragiska som är det centrala i Schillers diktarmission. Han lät sig länge fängslas av den kantska dygdeläran, en filosofi för »slavar», och tyvärr också alltför länge av den koncilianta och allt annat än heroiska Goethes klassiska kulturprogram som syftade till den tama »sköna» människan. Men på djupet av hans urtyska dionysiska väsen glödde heroismen — der brennende Drang nach Heldengrösse. Den slog ut i lågor i hans första drama och den låt sig aldrig helt nedslås. Med hänförelse kommenterar författaren Moors utrop vid anblicken av den sjunkande solen: »Så dör en hjälte! Tillbedjansvärd! Som gosse var det min älskklingstanke att leva som hon, att dö som hon!» Medan han med lätt hand låter Kant och Goethe och deras tama ideal falla, låter han den missförstådda och delvis hämmade tragikern Schiller stiga upp som en klart lysande stjärna på den nya dionysiska erans himmel. Vad det nu gäller är utvecklandet av den tragiska religion Schiller var på spåren. Det är den sanna tyska religionen! Den frågar inte efter dygd och lycka eller efter synd och bot, den syftar till heroisk stegring. *»Dess gudom är inte rättfärdighet, utan öde. Och denna gudoms motspelare är inte den goda eller onda viljan, utan storhet, glöd, själens heroiska spänning».*

Grösse, Glut und heldische Spannung der Seele!

Filosofin är väl tillrättalagd för ett icke-demokratiskt styrelsesätt. Kom inte och tala om mänskliga fri- och rättigheter! Den tyska människans gud heter inte rättfärdighet. Ropa inte på förtryck, godtycke, militaristisk upphetsning! Så grundas den tragiska kulturen, så skapas den tragiska tyska hjälten.

Den anda som genomgår detta till det yttre så akademiska tidskriftshäfte är en anda av protest mot »en mänsklighet av pygméer som tappat bort Hitlers bild och inte har någon plats för storhet». Av referaten att döma gå de nya böckerna i samma anda. I dramer, romaner och dikter för talkör förhärligas den nazistiska revolutionens hjältedater. »Kampf um Danzig», »Ein Trupp SA» — det är nästan sovjetrysk pli på sådana titlar. Man är tiden i hälarna.

»Vart har Weimar tagit vägen?» frågar den franska »Nouvelles littéraires» i en ledande rubrik. Frågan klingar som ett eko ur det förgångna. Weimar? Hur betryckt man än kan känna sig inför dess försvinnande, kan man inte annat än erkänna riktigheten av tyskarnas motargument: Om Weimar var en levande kraft så ligger det framför oss. Det är lätt att nu falla tyskarna i ryggen och göra sig lustig över deras dionysiska rus. Men något finner man även nu som inger tillförsikt och kommer skrattet att dö på ens läppar. Det är det rörande storögda allvaret i sökandet efter det egna. Även augustinumret av die Literatur, så beklämmande i många avseenden, är bräddfullt av detta allvar, detta sökande.

Hagar Olsson.

och utfört med en teknik som inger verklig respekt.

Uno Henning var en medvetet instruerad kopia av sin store chef — en något makaber instruktion, och hans framställning av den underminerade filmhjälten får helt bedömas som en teknisk leverans. Under de senaste åren har Henning gång på gång fått utöka sitt kunnande med dyrköpta, men även dyrbara, aktörsknep. Han har skolats om, och registret börjar bli ganska fulltaligt. En dag kommer med säkerhet hans chans och den bör tillfalla honom som dubblant till Hamlet. Det är min fasta övertygelse att Henning sitter inne med både kunskaper, energi och ett inre, subtilt liv, som i Hamlets roll står redo att få sin utlösning. Lagerwall har en tid verkat stillastående flabbig, men som den semitiske managern i »Middag klockan 8» växlade han om och lät replikerna komma med en nyansering och en dubbelbottnad poängtering, som gjorde mig fullkomligt häpen. Inte på många år kan jag minnas att jag lyssnat till en replikföring som så subtilt länkat känslan till orden. Det var en »särdeles» gärning och den visar att den unge mannen lämnat ekmanimitationen bakom sig och att han växer med stormsteg.

Herr Peters gav sin teaterdirektör med pregnant kontur och Gunnar Olsons cowboy-miljonär hade en överdådig scen mot fru Tidblad. På det stora hela fyllde ensemblen bra och ökas speltakten och vridscens-karuselningen är det inte otänkbart att succésen blir hållbar.

Sven Stål.

"Man har förgripit sig..."

(Forts. fr. sid. 1.)

något fruktade akademiska staden — att hålla rösträttsföredrag på ett möte, där Elsa Eschelson satt som ordförande och vid vilket Uppsala kvinnliga rösträttsförening bildades. Fru Hagen blev dess ordförande från dess första dag till dess sista.

Redan som barn hade Ellen Hagen varit upprörd över den i hennes omgivning vanliga traditionen, att pojkarna skulle kostas på så mycket mera i utbildning och möjligheter i allmänhet än flickorna. En annan liten tankeställare från ungdomsåren berättar fru Hagen. I det nygifta unga parets hem i Uppsala skulle det en dag serveras buljong till middag. Husets herre blev emellertid tvungen att oväntat resa bort, varvid den i hemmet anställda hushållsmedhjälperskan med förfäran kom och frågade: Det är väl aldrig meningen att vi skall äta buljong till middag, *vi bara fruntimmer??*

*

Men — vad skall man göra, säger nu Ellen Hagen *i dag* för att få kvinnorna med, för att få dem att stå upp och träda fram så att det inte längre går att komma förbi dem? Jag hyser en djup önskan att kvinnornas lidandeshistoria inte måtte fortsätta i det oändliga. Vad de har blivit *misshandlade* under alla tider och i alla folk, misshandlade till kropp och själ. Vad man har förgripit sig på dem på olika sätt. Tänk på de instängda kinesiska kvinnorna med sina inklämda och förstörda fötter, tänk på häxprocesserna, tänk på prostitutionens offerväsen och det ekonomiska utnyttjandet med underbetalning och utsvettning! Och ända in på vår tid går detta förgripande med kriget, som skövlar kvinnornas hem och barn utan att de haft något att säga.

Naturligtvis, tillägger fru Hagen, *är* det ett ständigt växande antal kvinnor, som *reder sig*, som står för sig själva och kommer till sin fulla rätt. Men jag skulle önska att man kunde ge dem *fulla* möjligheter att utveckla sitt eget väsende, sin egenart och att göra sin insats därefter!

C. H.

Ellen Hagen håller rösträttsföredrag i Strängnäs folkpark.

Råd och Rön
DIETKOST
Vid överansträngning
VARTROTTHET OCH OLUST
prova någon av vara närande och kraftgivande, råpressade
VEGETABILISKA SAFTER
av Björk, Nässla, Enbär, Johannesört, Maskros, Vitlök, Malört m. fl.
24 olika sorter finnas. Begär prospekt.
Schoenenbergers Generalagentur.
Linnégatan 25, Stockholm. Tel. 60 91 97.
Ombud antagas på alla platser.

Tussin
Lagligt skyddat
Enkelt örtmedel för slemlösning.
Pris kr. 1: 25, originalpaket till en liter dekokt. Å apotek.
Lindholms Droghandel, Stockholm 21.

VÄVSKOLA
VÄVELEVER,
gärna fruar, emottagas på längre eller kortare tid. Såväl kvälls- som förmiddagskurser.
Anna Månsson, Rättviksvägen 18, Nockeby. Tel, Nockeby 7 35.
Beställningar av vävnader utföras.

HÄLSOVÅRD
Stockholms Fysikaliska Kuranstalt
Humlegårdsg. 18, I tr. SKODSBORGSMETOD. Effektiv kurbehandling av gikt och reumatism, nervsvaghet, ämnesomsättningssjukdomar. Herr- och damavdelning.
Begär prislista. Tel. 67 54 44, 61 06 78.

NATURSAFT
Använd LUTTEMANS Safter.
Specialité: **APELSINSAFT.**
Firman grundad 1872
Adr.: Fridhemsgatan 66
Tel. 50 32 20.

Rättelse:

I Ester Röhls artikel, *Judarna, påvekyrkan och Luther* i föregående nummer av Tidevarvet förekommo två missvisande tryckfel. I stället för »judendomen är moderreligionen till världens två monarkistiska religioner» skulle det ha stått *monoteistiska* religioner etc. Luthers bok *Von den Juden und ihren Lügen* utkom — som framgår av sammanhanget! — år 1543 — icke 1443.

TIDEVARVET
Triewaldsgränd 2, 3 tr., Stockholm.
REDAKTION:
Telefon 20 48 42. Mottagningstid 10—12.
EXPEDITION:
Telefon 20 48 42.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m. Postgiro 1544.
PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6: —, halvår kr. 3: 25, kvartal kr. 1: 75. Lösnummer 15 öre.
ANNONSPRIS:
I text 25 öre per millimeter.

Stockholm 1933
Zetterlund & Thelanders Boktryckeri-A.-B.